TEGEVUSTE PLANEERIMISEL TULEB ALATI ARVESTADA LAPSE PARIMAT HUVI. TAGADA TULEB LAPSE TURVALISUS NING KAITSE VÄÄRKOHTLEJA EEST. KÕIGE OLULISEM ON PEATADA LAPSE EDASINE VÄÄRKOHTLEMINE.

Telefonid 116 000 ja 116 111 on avatud ööpäevaringselt, need on kõigile helistajatele tasuta ning helistajale anonüümsed, kuid kõned fikseeritakse. Telefonidele vastatakse nii eesti, vene kui ka inglise keeles. Kadunud laste telefon ja lasteabitelefon teevad tihedat koostööd Politsei- ja Piirivalveametiga.

Kadunud laste abitelefonile 116 000 (lisainfo: **www.116000.ee)** saab anda teada kadunud lastest nii Eestis kui ka mõnes teises Euroopa riigis. Koolitatud nõustajad annavad esmased juhised situatsioonis käitumiseks, viivad läbi kriisinõustamise ning pakuvad emotsionaalset tuge nii täiskasvanutele, kelle lapsed on kaduma läinud, kui ka noortele, kes on ära jooksnud või eksinud. Kadunud laps on kodust või hoolekandeasutusest ära jooksnud laps; vanema(te) poolt röövitud laps; kurjategija poolt röövitud laps; alaealine saatjata sisserändaja või eksinud, vigastatud või muul põhjusel kadunud laps.

Lasteabi telefoni 116 111 (lisainfo ja nõustamine: **www.lasteabi.ee)** eesmärgiks on võimaldada kõigil isikutel operatiivselt teatada abivajavast lapsest. Sellisel puhul edastatakse saadud info vastavatele spetsialistidele. Ühtlasi võimaldab see telefon lastele ja lastega seotud isikutele esmast sotsiaalset nõustamist ning vajadusel kriisinõustamist. Eesti Vabariigi lastekaitse seaduse § 59 lõike 1 kohaselt on iga kodaniku kohustus viivitamatult teatada abivajavast ja hädasolevast lapsest, kui ta mõnest sellisest olukorrast teada saab.

Tartu Laste Tugikeskus, osutab tasuta psühholoogilist abi Tartu linna lastele ja nende vanematele. Teenindatakse ka lapsi ja peresid väljastpoolt Tartut. Sellisel juhul tasub teenuse eest pere või (eelneval kokkuleppel) nende kohalik omavalitsus. Kaunase pst 11-2, Tartu 50704; tel:7484666; ch.abuse@online.ee

Politsei 110

VAJAD ABI? TAHAD KONSULTEERIDA?

HELISTA

116 000 / 116 111

PEA MEELES!

Ütle lapsele, et ta pole juhtunus süüdi

Kuula last aktiivselt

Kui näed, et lapsel on mure, julgusta teda rääkima

Usu last

Kiida last loo rääkimise eest

KAS LAPS VAJAB ABI?

116 000

KADUNUD LASTE ABITELEFON

Euroopa Liidu Daphne programmi poolt kaasrahastatud.

Publikatsiooni sisu peegeldab autori seisukohti ja Euroopa Komisjon ei ole vastutav selles sisalduva informatsiooni kasutamise eest.

Lasteabi.ee 116 111

Märgid, mis viitavad lapse seksuaalsele ärakasutamisele:

LASTE JA TEISMELISTE NORMAALNE SEKSUAALKÄITUMINE, MIS EI VAJA ERITÄHELEPANU

Seksuaalse huvi areng vastab lapse vanusele. Lasteva-helisi seksuaalseid mänge iseloomustab võrdsus (osale-vad samas vanuses ja sama arengutasemega lapsed) ja uudishimu. Mängud on eakohased, uudishimu on loomu-lik. Täiskasvanute tähelepanu ja sekkumine vähendab seksuaalmänge. Huvi seksuaalsuse vastu on tasakaalus huviga teiste tegevuste vastu.

LASTE JA TEISMELISTE SEKSUAALKÄITUMINE, MIS VAJAB HOOLIKAT TÄHELEPANU

Ülemäärane seksuaalne aktiivsus. Seksuaalkäitumine erineb loomulikust lapselikust uudishimust. Vanusele mittevastavad teadmised seksuaalsusest. Täiskasvanutepoolne käitumise avastamine ei peata sek-sualiseeritud käitumist.

LASTE JA TEISMELISTE SEKSUAALKÄITUMINE, MIS VAJAB KOHEST SEKKUMIST

Ülemäärane huvitumine pornograafiast. Seksuaalsete mängudega kaasnevad tunded ja emotsioonid, mis on seotud süü, häbi või hirmuga. Teiste laste kaasamine mängudesse nende äraostmise, ähvarduste või jõu-ga. Kaasatud lapsed on vanuse, küpsuse või intellekti poolest mängu algatajast väga erineval tasemel. Ilmsed erinevused kaasatud laste vanuses, küpsusastmes ja intellektis. Ohver räägib vägivallast, mida iseloomustab oraalne, anaalne või vaginaalne penetratsioon või muu hirmutav käitumine.

KUI MÄRKAD ABIVAJAVAT LAST - ÄRA JÄTA PÖÖRDUMATA.

HELISTA 116 111 VÕI PÖÖRDU KOHALIKKU OMAVALITSUSSE.

Lasteabi.ee 116 111

Muutused lapse seksuaalsuse väljenduses:

liigne huvi seksuaalse sisuga mängude vastu; oma vanuse kohta hämmastavad teadmised seksuaalelust; ülemäära flirtiv käitumine eakaaslaste ja täiskasvanutega; seksuaalsed tegevused teiste lastega (alates varasest koolieast); tavatu seksuaalne aktiivsus: nooremate laste seksuaalne ärakasutamine; liigne masturbeerimine.

Seksuaalset vägivalda kogenud laste joonistused:

joonistatakse pilte, kus on selgelt näha huvi seksuaal-sete teemade vastu ja seksuaalsuse liialdatud tajumist (enda rinnad, loomade peenis); joonistatakse inimesi seksuaalses tegevuses; pööratakse erilist tähelepanu alakehale (näiteks joonistatakse üksikasjalikult püksilukk), kommentaarid joonise sisu kohta annavad alust arvata, et pidil on seksuaalne alatoon; kujutatakse tundeid, mis on reaktsiooniks kogetule (viha, hirm, abitus).

Ohvritele on omane:

kahtlustamine ja usaldamatus inimeste suhtes; madal enesehinnang, mis põhineb häbil ja süütundel; hävituslikud mõtted (depressioon ja enesevigastamine); ohvrid on tigedad ja raevus, tugeva süütunde ning eri-nevate foobiatega; halb enesekontroll ja käitumishäired; otsustusvõimetus; arengu aeglustumine ja mahajäämus õppetöös; eraldumine; mittekonstruktiivne psühho-loogiline enesekaitse (eitamine, tunnete isoleerimine, dissotsiatsioon ja lõhestumine).

Füüsiline vägivald Lapsele tahtlikult kehavigastuse tekitamine või selle tekke võimaldamine. Samuti on füüsiline vägivald mitteõnnetuslik füüsilise jõu kasutamine lapse suhtes: löömine, juustest sikutamine, tirimine; põletamine, torkimine, viskamine, hammustamine. Tulemusena võib lapsel olla vere-valumeid, põletusi, luumurde. Laps ei julge koju minna, väldib füüsilist kontakti, võib olla agressiivne või endassetõmbunud.

Emotsionaalne vägivald See on emotsionaalse pinge-seisundi tekitamine, mis võib põhjustada raskeid kahjus-tusi emotsionaalsele arengule. Last koheldakse väärtu-setu, ebaadekvaatse, mittearmastatu ja –vajatuna, teda halvustatakse, tõrjutakse, kritiseeritakse, mõnitatakse ning peres on sageli konflikte. Lapsel võivad olla kõne-häired, arengu pidurdumine, voodisse märgamine, psühhosomaatilised kaebused, tähelepanu- ja mälu-häired. Lapsel võib olla kalduvus täiskasvanute külge klammerduda, laps võib end monotoonselt kiigutada või sõrme imeda. Lapsel puudub huvi mängimise vastu, ta võib olla kas passiivne või vastupidi - agressiivne. Laps on tõrjutud, haavub kergesti ja on konfliktne.

Lapse hooletusse jätmine See on kohustuste mittetäitmine lapse füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse arengu eest hoolitsemisel, mis võib kahjusta-da lapse eakohast arengut ning vaimset ja füüsilist tervist. Füüsiline hooletusse jätmine tähendab ebara-huldavat hoolitsemist lapse esmaste vajaduste eest, haigestumise, vigastuste või puude korral. Emotsionaalne ja vaimne hooletussejätmine on ükskõiksus lapse emotsionaalsete vajaduste rahul-damise suhtes ning mitte reageerimine lapse prob-leemidele. Järelvalvetuse all mõistame ebaadekvaatset järelvalvet kodus ja väljaspool ning seda, kui ei tunta huvi lapse tegevuse vastu ega tagata lapsele ohutust. Hariduslik hooletussejätmine tähendab vanema tege-vusetust või hoolimatust lapse hariduse omandamisel.

Seksuaalne väärkohtlemine Pealesunnitud, ärakasutav või vägivaldne seksuaalkontakt või - kogemus lapse-ga; lapse intiimsete kehaosade hellitamine, katsumine, suudlemine; oma suguelundite demonstreerimine; masturbeerimine; sõrmega suguühte matkimine; suguühe vagiina, päraku või suu kaudu. Lastel esine-vad sagedased kuseteede põletikud, suguhaigused, õudusunenäod, kõhuvalud, verimuhud alakehal, enese-tapumõtted, ennasthävitav käitumine. Väärkohtlemist võib reeta ka verine või rebitud pesu.

116 000

Eestis oli aastal 2013 umbes 1000 kadunud last. Nendest suurema osa moodustavad korduvjooksikud.

Euroopas teavitatakse iga kahe minuti tagant kadunud lapsest (Euroopa Komisjoni andmed*). 25 % jooksus olevatest alaealistest seisavad silmitsi tõsiste riskidega, sh. seksuaalse ärakasutamise ning inimkaubandusega. Iga viies laps Euroopas on enne 18. eluaastat kokku puutunud mingis vormis seksuaalse vägivallaga. 70%-85% puhul sellistest juhtudest on väärkohtlejaks keegi, keda laps teab ning usaldab. Lapsed, kes jooksevad kodust ära, teevad seda, et pääseda vägivallast, hooletusse jätmisest või ärakasutamisest. Lapse kadumise põhjus või tagajärg võib sisaldada vägivalda ja ärakasutamist, sh. seksuaalset ärakasutamist. Eestis läheb aastas kaduma umbes 1000 last ja 90% nendest moodustavad ärajooksikud.

Põhjuseid, miks lapsed kodust ära jooksevad on mitmeid – peretülid, kooliprobleemid, seksuaalne vägivald või peibutamine. Institutsioonist jooksevad lapsed ära, et olla lähedal oma sõpradele või perele. Tihti on põhjus mitmete probleemide koosmõju. Suurema tõenäosusega jooksevad ära lapsed, kes ei ela oma peres; noored, kes puuduvad palju koolist; alaealised, kes pruugivad erinevaid sõltuvu-saineid; intellektipuudega noored ja lapsed, kelle vanemad on läinud lahku.